

הם אבותינו, השרש של עם ד', עם סגולה. ולכן יש צורך ללמוד, להסתכל ולהתבונן בעניני האבות, ומתוך כך להבין את הענין שלנו, של כלל-ישראל: "מעשי אבות סימן לבנים".
הפסיעות של אברהם אבינו בארץ-ישראל שייכות לכיבושם של בנים. להילוכו יש מטרה: "כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו".
שבועתם של אבות וכיבושם של בנים הם ענין אחר. מהשבועה שניתנה לאבות נמשך כיבוש הבנים; כיבוש יהושע ואחר-כך הכיבוש שלנו.

איתנו תורה בראש

אל הארץ אשר אראך, לא גלה לו הארץ מיד, כדי לחבבה בעיניו, ולתת לו שכר על כל דבור ודבור.¹²
כיוצא בו: את בנך, את יחידך אשר אהבת את יצחק (להלן כ"ב).
כיוצא בו: על אחד ההרים אשר אומר אליך (שם), וכיוצא בו: וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך (יונה ג ב).

רע"ב ק"ב

(1) ויעבור אברהם בארץ, נכנס¹⁵ לתוכה¹⁶, עד מקום שכם רש"י להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם¹⁷. אלוה מורה, הוא שכם¹⁸, הראהו הר גריזים וחר עיבל ששם קבלו ישראל עליהם שבועת התורה. והכנעני אז בארץ, היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר: ומלכי צדק, מלך שלם (להלן יד יח)¹⁹. לפיכך: ויאמר ה' אל אברהם לזרעך, אתן את הארץ הזאת (פסוק ז). עתיד אני להחזירה לבניך, שהם מזהתו של שם.
(2) ויבן שם מזבח, על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל²⁰.

הכנעני אז בארץ, כי אלה המקומות היו לכנעני שהוא משבע האומות, כמו שכתוב: בארץ הכנעני היושב בערבה (שם), ומה שאמר אז בארץ, להודיע מעשה האל ורצונו לאוהביו, כי אברהם היה עובר בארץ עם מקנה רב מאד והיו רועים במרעה הארץ בכל מקום שהיה עובר שם ובעלי מקומות המרעה לא היו אומרים לו דבר וזה היה דבר גדול ומעשה נס מאת האל, והכיר אברהם בזה כי היה מקיים לו האל מה שיעדו בכרכה.

(ה) אשר עשו בחרן, שהכניס¹⁴ תחת כנפי השכינה, אברהם רש"י מגייר את האנשים, ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאים, ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם, כמו: עשה את כל הכבוד הזה (להלן לא א), וישראל עושה חיל (במדבר כח יח), לשון קונה וכונס.

ו. ואת הנפש אשר עשו בחרן, העבדים והשפחות שקנו בחרן, ויהיה, עשו, כמו עשה לי את החיל הזה (דברים ח יז) ודעת אונקלוס על אותם האנשים שהחזירם לאמונת טובה היא אמונת אברהם אבינו, כי לוט היה מאמונתו לפיכך נתחבר עמו והוא גם כן קורא לאנשים ומראה להם טעמים שיאימנו בה' ויעבדו אותו לבדו ולא האלילים לפיכך אמר אשר עשו ולא אשר עשה, ורז"ל⁸ דרשו אשר עשו על אברהם ושרי הוא מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים.

רש"י יב, ה:

אשר עשו בחרן, שהכניס תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרי מגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשאים (וכן מתיב אשר עשו), ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (שם לא) 'עשה את כל הכבוד הזה' (לשון קנין) (במדבר כד) וישראל עושה חיל לשון קונה וכונס:

ראב"ע יב, ה'

רכושם - מקנה, וכן כי היה רכושם רב (יג). ואת הנפש - עבדים ילידי בית, או עשו כמו קנו, וכן עשה לי את החיל הזה (דברים ח יז). וי"א הנפשות שהורום האמת לעבוד את השם.

"והארץ אזכר"

להתאחות אברהם אבינו בארץ יש ערך לזרות הבאים. "לך לך... אל הארץ" ושמ "אעשך לגוי גדול". השייכות לארץ הזאת היא חלק מהברית. "זכותי את בריתי יעקב, ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אזכר, והארץ אזכר".¹⁶ שייכותנו לארץ הינה המשך ברית ד' עם אבותינו ועם דורותינו. בהתאחותו בקרקע, הולך ומשתכלל, הולך ומשתלם הענין האלוהי של הענק הזה, שהוא יסוד הגוי הגדול. "ומי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ".¹⁷ וכמאמר חז"ל הידוע שרק בארץ הם גוי אחד.¹⁸ בארץ מתגלות סגולות העם. נשמת ישראל היא נשמת הארץ. סגולת ישראל היא סגולת הארץ. היא הולכת ומתגלה בדורות הבאים על-ידי השראת השכינה בארץ והשראת הנבואה בארץ, ונמשכת מהגרעין היסודי של "קום התהלך בארץ", מהעקירה מתרן אל הארץ הזאת. קדושת העם וקדושת הארץ - היינו הך. אנחנו נוצרנו כחלק אנושות מיוחד, "עם זו יצאתי לי מהלחי יספרי"¹⁹, בעל הכתה מיוחדת של "אתם קרויין אדם"²⁰, בעל ערך לאומי-נפשי-סימבולי של קדושה. אנחנו לא מלאכים אלא חלק מהאנושות, וכדי שנופיע בצורת עם, בדמות צבורית-קבוצית, אנו חייבים להתגלות באחיות חלק גיאוגרפי על כדור הארץ: "השמים שמים לך" והארץ נתן לבני אדם.²¹ לכן העם והארץ הם היינו הך: סידור ממלכתי של העם הזה בארץ הזאת.

איתנו תורה בראש

מדרש רבא בראשית לט"ו סח:

אמר ר' לוי בשעה שהיה אברהם מזהלך בארם נהרים ובארם נחור ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת, וכיון שהגיע לסולמה של צור ראה אותן עסוקין בניכוש בשעת הניכוש בעידוד בשעת העידוד. אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת. אמר לו הקדוש ברוך הוא לזרעך אתן את הארץ הזאת.

(יג) ואת הנפש אשר עשו בחרן, א"ר אלעזר בר זימרא: אם מתכנסין כל באי עולם לברא אפי' יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה, ואת אמר ואת הנפש אשר עשו, אלא אלו הגרים שגויירו, וא"כ שגויירו למה אמר עשו, אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את הנכרי ומגויירו כאלו בראו, ויאמר אשר עשה למה נאמר אשר עשו, אר"ה אברהם היה מגייר את האנשים, ושרה מגיירת את הנשים. (יב"ב נ"ט)

(יד) ואת הנפש אשר עשו בחרן, אמר ריש לקיש כל המעשה את חבירו לדבריו תורה, מעלה עליו הכת' כאלו עשאו, רכת' ואת הנפש אשר עשו ולא כתיב: אשר למדו בחרן. (פספסו"ט)
(טו) תנא דבי אליהו ששה אלפים שנה הוי תעולם, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, בעונותינו שרכו יצאו מהן מה שיצאו מהן, שני אלפים תורה סאימת, אי נומא סמתן תורה עד השתא לויכא כוליו האי כו', אלא מואת הנפש אשר עשו בחרן, ונמורו דאברהם בהיא שעתא בר חמשיין ותרתי הוה כמה בצרן מדתני תנא תמיח שנון הוין, כי מעיינת ביה מהנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה תמיח הוי. (פ"א ט)